

comentaris literaris

per Josep Palomero i José Miguel Segura

ISABEL BAIXAULI

El treball domèstic femení...

Editorial:
Institució Alfons el Magnànim - CVEI
València, 2020
Pàgines 403
Història

Experta en l'estudi de la condició de la dona en determinats períodes històrics, la investigadora Isabel Baixauli ha explorat el paper de la servitud femenina a la València del Sis-cents, quan les famílies pobres es desprenien de les filles a una edat molt primerenca perquè alleugeriren entraren a servir o a fer altres labors en casa de famílies riques, on aprenien un ofici i adquirien experiència, fins que eren capaces de reunir els estalvis necessaris per a fer-se una dot i poder casar-se. Les serventes adultes, més ben considerades i millor pagades que les criatures, solien incorporar altres membres de la seua família a la casa on treballaven.

En el primer capítol l'autora descriu les característiques d'aquella València, relaciona després l'edat de les serventes amb els treballs que realitzaven i fixa les línies d'immigració i la procedència d'aquestes treballadores; també n'hi havia de franceses, catalanes, castellanes i aragoneses. A continuació concreta l'estatus dels contractants, així com l'origen social de les treballadores domèstiques i la seua economia, i quines eren les seues relacions i malalties habituals. Un excel·lent estudi, molt ben documentat, per a poder comprendre com vivien les criades en aquella època. **JP**

EDUARDO SACHERI

Lo mucho que te amé

Editorial:
Alfaguara
Barcelona, 2020
Pàgines 392
Novel·la

Eduardo Sacheri es troba, sens dubte, en el grup d'escriptors llatinoamericans més interessants que podem llegir a aquest costat de l'oceà. Els seus treballs parlen bé a les clares d'un autor que ha aconseguit en repetides ocasions conjuminar en els seus textos l'èxit de públic amb la capacitat per a desenvolupar unes trames i uns temes que coincideixen en alguna cosa: la conversió de l'aparentment localista o provincial en arguments «amb pessic», amb estirada per als lectors i en temes universals—quan no eterns—. I per a aconseguir-ho cal tindre l'ofici i el domini tècnic que té Eduardo Sacheri.

En *Lo mucho que te amé* Sacheri torna a submergir-se—i a submergir-nos, per descomptat—en les profunditats de la naturalesa i la condició humana, amb totes les seues contradiccions, grandeses i misèries en carn viva. La història contada en aquest cas és la d'Ofelia, una de les quatre germanes de la família Fernández Ollé en el populós barri porteny de Palerm a l'Argentina de mitjan dècada dels anys cinquanta—un moment especialment convuls al país—. Al costat dels pares i la tia Rita, Rosa, Mabel, Ofelia i Delfina, que acaben de casar-se o ho faran de

manera imminent amb Pedro, Ernesto, Juan Carlos i Manuel, alcen un microcosmos representatiu d'un país i d'una època marcades pel fenomen polític del peronisme i dels colps d'estat militars que es van succeir a mitjan anys cinquanta.

Peronistes i antiperonistes, radicals i antiradicals—representats sobretot pels personatges masculins— complementen un quadre humà en el qual els personatges femenins acaben d'iniciar una encara tímida emancipació, alliberades de la *rebequita* per a endinsar-se en les facultats universitàries i prendre—de manera insegura— les regnes de les seues pròpies vides. Ofelia s'erigeix, en aquest punt, en el personatge protagonista i narradora en primera persona d'un relat autobiogràfic—és a dir, autobiogràfic— que a partir de cert moment—el diumenge 22 de novembre de 1953 per a ser rigorosos— refereix no una vida sinó dues existències paral·leles: la d'Ofelia amb el seu nuvi i després marit, i la d'Ofelia amb un altre personatge tan pròxim com difícil d'aconseguir i posseir.

Amb les necessàries el·lipses narratives—fills, malalties, etc.— la història contada es tancarà a mitjan anys seixanta—deu anys després, aproximadament— encara que tot ens fa pensar que aquest tancament ho serà totalment en fals perquè la protagonista femenina ha après que «l'amor és dolor, sobretot. Dolor i algunes coses més» que viure és aguantar-nos la dosi d'infelicitat que no toque a cadascú, una infelicitat feta d'evidències però també de secrets. Ofelia lluitarà per convertir finalment el seu xicotet gran secret en el seu intransferible regne de llibertat i plenitud, de riscos i de dolors propis i aliens, de distàncies patides i d'esperes, de presències efímeres i comiats angoixants... Una altra estupenda novel·la d'un escriptor solvent i amb vocació universal. **JMSR**

FRANCISCA MONTIEL RAYO (ED.)

Las escrituras del yo

Editorial:
Renacimiento
Sevilla, 2018
Pàgines 308
Literatura

Els quatre capítols del llibre s'ocupen dels quatre gèneres funcionals d'aquesta modalitat de literatura de no ficció: memòries, autobiografies, diaris, i epistolaris. Aquests egodocuments són manifestacions de la voluntat declarativa del subjecte que constitueixen un extens corpus de textos híbrids, de fronteres borroses i de naturalesa fragmentària. Les autobiografies, molt cultivades pels autors de l'exili, tenen la funció d'examinar el passat per a acreditar la trajectòria vital de l'autor, qui sol seleccionar els episodis positius i silenciar els que li resulten inconvenients. L'escriptor d'un diari personal es val d'eixe procediment per a compensar la soledat de la seua existència, indagant en el seu present. Encara que es tracte de textos dispersos i desordenats, els diaris reflecteixen la intimitat i donen testimoni de les seues vivències. Les cartes aporten informacions directes i fiables sobre la vida quotidiana dels desterrats, reflecteixen l'aïllament, l'aclimatació a una nova realitat, les dificultats per a sobreviure i els seus alts i baixos emocionals, així com el seu punt de vista sobre l'evolució dels esdeveniments polítics que tan directament els van afectar. Les cartes de persones rellevants contenen un afany de posteritat, són interessants i, de fet, s'han publicat. **JP**

destaquem...

El viatge iniciàtic, entre ovnis i hospitals, d'un jove argentí

Tornar a la infància, a aquest entorn paradisiac que és la infància—o que ens creiem que és la infància— és un tema recurrent en literatura. No pocs autors han viatjat a través de la seua memòria, o de la memòria dels altres, per a aprofundir en aquests ritus iniciàtics als quals no donem importància quan som nens, a aquests jocs que ens eduquen en una certa moral, que ens mostren com funciona el món que uns altres, abans que nosaltres, han creat.

És un tema recurrent, sí, però un tema necessari, perquè en aquesta exploració trobem alguns dels perquè més rellevants de la nostra pròpia vida. En la infància un es modela, comença a forjar el seu caràcter. I sol ser aquesta una època innocent, encara que no exempta de mals, de traumes i injustícies. No obstant això, i malgrat tot, és la infància i aquesta innocència alguna cosa que molts enyorem, perquè el món no era

món, o no era aquest món que tant i a tants ens asfixia una vegada compremem que ja no hi ha jocs sinó treballs, que ja no hi ha amistats sinó contactes, que ja no hi ha veritats sinó mitges veritats.

Cielos de Córdoba (*Las afueras*), de **Federico Falco**, és una *nouvelle* que versa, en part, sobre aquest moment clau que tot nen i nena ha de patir, aquest trànsit confús i desorientat de la infantesa a l'adolescència, i ho fa a través de Tino, un jove que visita regularment a la seua mare malalta hospitalitzada, que fa amistats variades en el mateix sanatori, que viu amb el seu pare, director d'un singular museu dedicat a la ufologia, que comença a explorar i conèixer aquests secrets que oculta el cos, aquests desitjos que no sap com interpretar. Ni què dir té que el talent narratiu de l'autor argentí queda patent des del primer moment, perquè aconsegueix que connectem ràpidament amb Tino, que ho compren-

guem o, almenys, l'intentem. Dit d'una altra manera, ens fa partícips de la seua rutina al mateix temps que ens brinda imatges ingènues, repletes de candor i innocència, i ens parla també de tots aquells que considerem «estranyos»: el pare de Tino ho és, amb aquesta obsessió pels ovnis; la vella Alcira ho és, perquè es dedica a escoltar la ràdio a l'hospital on també està interna, cega com és i sentint enyorança pels temps de Perón; i el propi Tino ho és, clar, solitari, obligat a créixer potser massa ràpid, confús en el pla sexual i en la pròpia vida que se li presenta. En aquest sentit, la novel·la, a més de ser un relat sobre la imposició de fer-se major, de créixer, simbolitza al mateix temps l'abraçada cap a aquelles persones que se senten soles.

Amb un llenguatge senzill, les escenes brillen per si soles perquè ens veiem reflectits, en part, en aquest protagonista que s'està construint a si mateix, d'aquí ve que un no pugui desentendre's de la història de Tino, que senti la necessitat de consolar-ho, d'acollir-ho en el seu si, de revelar-li una de les majors certeses que existeixen: ningú sap res, i tots aprenem a base de la pròpia experiència. Una exquisida lectura—altra més— que ens ofereixen des de *Las afueras*. **ERIC GRAS**

FEDERICO FALCO

Cielos de Córdoba

Editorial: **Las afueras**
Barcelona, 2020
Pàgines 104
Narrativa